

Alina MANG

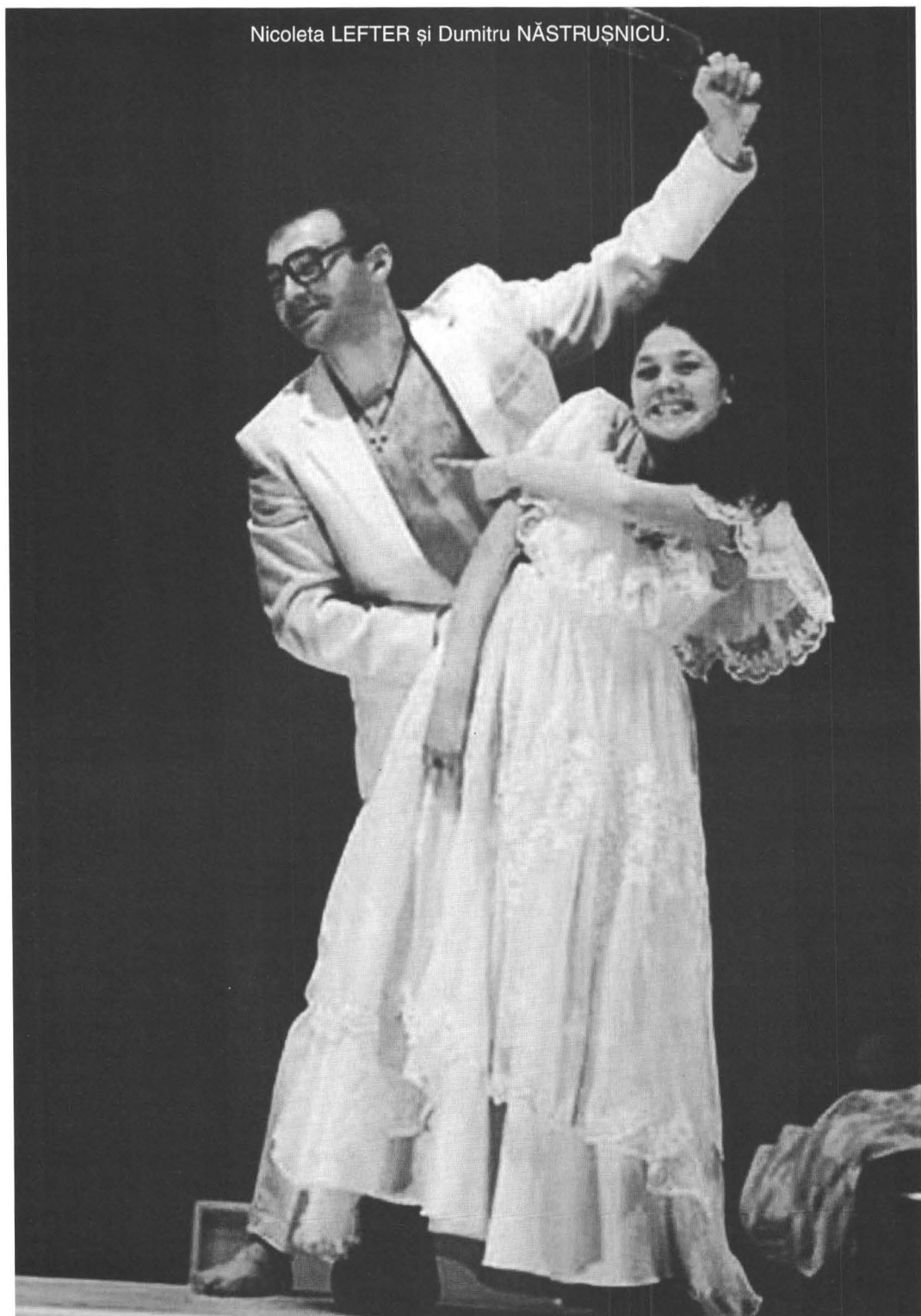
Despre morți și vii

Ștefan Caraman este unul dintre dramaturgii aflați „pe val”, intrat în atenția criticilor literari și deja cunoscut publicului pentru spectacolele montate după textele sale cum ar fi *Zapp...* și *M&M (couture à porter)* (la Teatrul „Andrei Mureșanu” din Sfântu Gheorghe), *Santiago el Campeon* (la Teatrul Tineretului din Piatra Neamț), *Talk show* (la Teatrul Național „Sterija” din Vrsac – Iugoslavia), *Simona/Întoarcerea de acasă* (la Clubul La Scena din București), *Epilog* (la Teatrul „Urmuz” din Tulcea), *Poveste simplă cu posedată* (Compania Teatrul Imposibil din Cluj-Napoca), *Sosiile* (Fundatia Dialog împreună cu Teatrul Odeon din București). Dintre toate textele sale, piesa *Morți și vii* este cea care a stârnit interesul a doi regizori – Ana Mărgineanu și Ion Sapdaru – și a cunoscut două montări diferite, prima în 2002, la Teatrul Odeon din București, iar cea de-a doua, în stagiunea care tocmai s-a încheiat, la Ateneul Tătărași din Iași. Mă întreb de ce tocmai această piesă? Indiscutabil bine scrisă, construită cu nerv dramatic, ea devine incomodă prin situația „neplăcută” propusă: acțiunea are loc într-o morgă, cadavrele nu sunt doar prezențe intuite, ascunse undeva în sertare bine închise, ci devin personaje într-o lume a morții și indiferenței, o lume stranie, dar în care parcă nu mai pare atât de bizară dorința unuia dintre asistenții legiști de a se căsători cu o moartă și de-și consuma acolo, pe patul de metal al morgii, „noaptea nunții”. Repet și mă întreb, de ce oare tocmai această piesă, care, la lectură, nu pare a avea atuul reprezentabilității? Răspunsul îl dau spectacolele care au plecat de la acest text, pe care le-am văzut și care mă contrazic. Fiecare dintre cei doi regizori a descoperit în această piesă tentația de a vorbi deschis despre teme tabu, despre moarte, singurătate, iubire imposibilă, stereotipia vieții unor inși anosti, mai mult morți decât vii, despre străfundurile necontrolate ale sufletului uman și și-au asumat riscul de a le prezenta așa cum sunt în fața spectatorilor. Fiecare dintre cele două spectacole, deși atât de diferite, nu trădează textul lui Caraman. Montarea de la Teatrul Odeon ca și cea de la Ateneul Tătărași insistă asupra ideii că „morți” sunt uneori tocmai ceilalți, cei vii.

În spectacolul ieșean, piesa suferă modificări în sensul că i-a fost adăugată o primă parte, care nu exista în varianta inițială publicată. Și anume aceea în care șase actori repetă pentru teatrul radiofonic *Morți și vii* de Ștefan Caraman, se obișnuiesc greu cu replicile deocheate pe care nu le vine ușor să le rostească. Le spun mai întâi „alb”, fără implicare, pentru ca mai apoi, fiecare interpret să intre efectiv în pielea personajului și să înceapă să joace. Aceleași replici sunt repetate de această dată în scene bine construite, se conturează relațiile între partenerii de joc și „vedem” spectacolul, adică cam ceea ce ar „vedea” (cu ochii minții) fiecare dintre cei care ar asculta montarea radiofonică a acestui text.

Daniel Busuioc, Octavian Jighirgiu și Radu Ghilaș sunt foarte bine în rolurile a trei asistenți care vin plictisiți la serviciu în fiecare zi, adică la morgă, unde disecă cadavre în timp ce poartă aceeași conversație despre aceleași întâmplări,

Nicoleta LEFTER și Dumitru NĂSTRUȘNICU.

persoane sau despre sex. Cu ei lucrează *Maler* (Dumitru Năstrușnicu), student la medicină, un tip interiorizat, considerat ciudat de ceilalți, ai cărui singuri prieteni sunt morții din sertarele morgii. El rămâne mereu peste program pentru a sta singur cu „prieteni” săi, cu cadavrele-manechine cărora le vorbește, cu care dansează. Într-una din zile este adusă acolo *Cameea* (Nicoleta Lefter), o fată a cărei moarte suspectă este investigată. Maler se îndrăgostește de ea, o îmbracă în mireasă, dar fata învie! Ea și-a dorit de fapt moartea și-l roagă pe Maler să o ucidă. La venirea celor trei asistenți Cameea este moartă și de corpul ei se va ocupa acum Maler. Că ea a fost moartă sau nu, că totul s-a petrecut doar în mintea lui Maler sau nu, nici nu mai contează. În final, într-un moment de dans frumos realizat coregrafic morții și vii se amestecă și parcă ne spun: asta este! În același timp, din difuzoare se aude o voce care anunță că am ascultat la teatrul radiofonic piesa *Morți și vii* de Ștefan Caraman. Dar nu, am urmărit un spectacol al Ateneului Tătărași din Iași prezentat pe scena Teatrului „Nottara”.

Ateneul Tătărași din Iași – *Morți și vii* de Ștefan Caraman. Regia: Ion Sapdaru; scenografia: Gelu Rișca; mișcarea scenică: Marius Manole. În distribuție: Dumitru Năstrușnicu, Nicoleta Lefter, Daniel Busuioc, Octavian Jighirgiu, Radu Ghilaș, Benoît Vitse. Data reprezentației: 26 aprilie 2005.

Ruxandra ANTON

Fantoma imaginarii

În *Ultima splendoare a chinezăriei pure*, Witkiewicz așază între parantezele fantasticului abisul ființei umane, abis pe care l-a experimentat el însuși până în beznele cele mai tulburătoare, glisând între alcool, droguri, suferințele dragostei, comportament șocant, exhibiționist, depresii ce-i exacerbau inspirația, imaginarul, puterea de pătrundere în obsesiile lui pe care le-a transpus în filosofie, pictură, literatură. Încadrează povestea într-un fantastic de circulație, tradițional – metamorfoza morților în fantome –, tocmai pentru a da iluzia de realitate, dar și pentru a sublinia mai exact (prin confuziile instalate, la un moment dat, între vii și morți), ideea că trăim la fel de acut realul cât și imaginarul. Profilează misterul ca pe singura sursă de a vizualiza caracterul infernal ascuns în personajele sale și, implicit, în omenire, folosind paradoxul ca metodă de analiză. De aceea nu putem spune că la Witkiewicz fantasticul este doar un pretext. Spectacolul montat la Ateneul Tătărași, în regia lui Benoît Vitse, surprinde prin modul echilibrat în care se întrepătrund cele două planuri, unde tragicul și comicul conduc deopotrivă la realitățile crunte. Anastazia, femeia ucisă de soț, din gelozie, revine în mijlocul familiei ca și cum nici n-ar fi plecat și aduce dezvăluiri ascunse în timpul vieții, fără de care nu ai cum „să intri pe poarta adevărului”. Jocul Laurei Bilic relevă un personaj serafic și dur, în același timp, plin de ironie și sarcasm, dublat de o anumită forță a emoției detașate, stranii. Naturalitatea jocului lui Daniel Busuioc (*Dyapanas*), felul în care intră în relație cu fantoma soției, detensionează atmosfera și face ca legătura cu lumea de dincolo să nu pară complicată, dar, în același timp, anunță și apariția unui personaj-problemă. Deși el este ucigașul, nu-și privește faptele în